

Branko Tošović (Grac)

Projekat
Lirski, humoristički i satirički svijet
Branka Čopića
(Grac–Banjaluka 2011–2016)

0. Univerzitet „Karl-Franc“ u Gracu i Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske iz Banjaluke zasnovali su 2010. godine međunarodni naučno-istraživački projekat LIRSKI, HUMORISTIČKI I SATIRIČKI SVIJET BRANKA ČOPIĆA (1915–1984), koji će biti realizovan u periodu do 2016. godine.

Predmet projekta je stvaralaštvo jednog od najvećih književnika, satiričara, humorista, liričara i humanista bivše Jugoslavije. Podatak da je Branko Čopić bio u Hrvatskoj do početka posljednjeg rata najčitaniji pisac poslije Andrića i Krleže govori o kakvom se značajnom piscu radi i kakvog su se važnog i odgovornog posla prihvatili oni koji su se prijavili na Projekat (107 iz deset zemalja: Austrije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Holandije, Hrvatske, Italije, Makedonije, Njemačke, Slovenije, Srbije).

1. Pisac je rođen u selu Hašani (Opština Krupa na Uni) 1. januara 1915, a preminuo je u Beogradu 26. marta 1984. godine. Prvu priču objavio je 1928. godine, a prvu pripovijetku 1936. Godine 1985. izašla su Čopićeva SABRANA DJELA u 15 tomova. Niz tekstova Branka Čopića prevedeno je na mnoge svjetske i gotovo sve slovenske jezike. On je dobitnik dviju velikih nagrada – nagrade AVNOJ-a i Njegoševe nagrade. Bio je član Srpske akademije nauka i umetnosti i Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.

2. Osnovni cilj Projekta je istraživanje kulturno-istorijskih, književnih, jezičkih i stilskih aspekata stvaralaštva Branka Čopića u kontekstu evropske kulture i književnosti. Kao i u okviru drugog velikog projekta na Univerzitetu u Gracu, „Andrić-Initiative: Ivo Andrić u evropskom kontekstu“ (Grac, 2007–2015), ovaj će projekat obuhvatati a) život Branka Čopića, b) Čopićevu pisanu riječ: književnu, publicističku i epistolarnu, c) Čopićevu govornu riječ: snimljene javne nastupe, intervjue, recitovanja i sl.

3. Projekt je podijeljen na šest istraživačkih faza:

- 2011 Poetika, stilistika i lingvistika Čopićevog pripovijedanja
- 2012 Lirski doživljaj svijeta u Čopićevim djelima
- 2013 Čopićevsko modelovanje realnosti kroz humor i satiru
- 2014 Žena – muškarac (dva svijeta, dva motiva, dva izraza) u djelima Branka Čopića

2015 Djetinjstvo – mladost – starost (perspektive i retroperspektive)
 kao Čopićeve stvaralačke dominante

2016 Sinteza istraživanja života i djela Branka Čopića

4. U koncepciji projekta predviđene su sljedeće aktivnosti: 1. izrada višejezičkog tekstualnog i govornog korpusa Branka Čopića, 2. održavanje naučnih skupova, 3. uzajamne posjete, 4. objavljivanje publikacija posvećenih piščevom stvaralaštvu, 5. prevođenje Čopićevih djela na njemački jezik, 6. održavanje književnih večeri, organizovanje ekskurzija i drugih edukativnih i promotivnih aktivnosti.

5. Centralni dio Projekta čini Elektronski korpus Branka Čopića u okviru višejezičkog tekstualnog i govornog Gralis-korpusa (http://www-gewi.uni-graz.at/gralis-alt/gralis/en/korpusarium/gralis_korpus.html). Korpus već sada sadrži 82 piščeva prozna djela (među njima romane PROLOM i ORLOVI RANO LETE), tri prevoda na njemački i sedam na ruski jezik. Austrijska strana je preuzela na sebe obavezu da obavi segmentiranje i markiranje tekstova do nivoa rečenice u cilju međujezičke paralelizacije, da napravi morfosintaksičku anotaciju za potrebe automatske pretrage po svim važnijim morfološkim, sintaksičkim i stilskim parametrima, izvrši tekstualnu transkripciju i auditivnu segmentaciju snimaka autorovih usmenih nastupa sa ciljem da se svaka izgovorena rečenica vidi i čuje. Srpska strana vrši digitalizaciju tekstova. Korpus je tako koncipiran da bude monolingvalan i multilingvalan. Monolingvalni korpus sadržavaće sve tekstove koje je napisao Branko Čopić na srpskom jeziku. Od Zadužbine Branka Čopića, koja je nosilac autorskih prava ovoga pisca, dobijena je 23. jula 2008. godine pismena saglasnost za izradu takvog korpusa u istraživačke i edukativne svrhe i bez bilo kakve finansijske orijentacije.

6. Pored korpusa pisanih tekstova planirao je da se stvori i Govorni korpus Branka Čopića, koji bi obuhvatao usmene nastupe Branka Čopića sa ciljem da se svaka njegova izgovorena rečenica vidi i čuje. Njegov najveći dio činiće razgovori koje je sa piscem vodio Miloš Jevtić za emisije Radio Beograda i dio objavio u posebnoj knjizi. Ovaj poznati publicista je 2008. dozvolio pismenim putem da se kompletan razgovor sa piscem uključi u Gralis-korpus. Multilingvalni korpus predstavljaće paralelni korpus Čopićevih tekstova objavljenih na srpskom jeziku, svim drugim slovenskim jezicima i njemačkom. Pomoću njega moći će da se istražuju srpsko-slovenske i srpsko-njemačke književne i jezičke dimenzije Branka Čopića. Izrada korpusa se realizuje u saradnji sa Centrom za prerađu informacija Univerziteta u Gracu.

7. U okviru projekta biće organizovani skupovi u Banjaluci/Hašanima i Gracu, na kojima će se analizirati i prezentovati rezultati istraživanja. Kroz različite programe (Ceepus, Sokrates, Erasmus i sl.) predviđeno je da se u Projekat uključe i studenti. Jedan od oblika njihovog učešća biće izrada seminar-skih, diplomskih, magistarskih i doktorskih radova o Čopićevom stvaralaštvu. Predviđeno je takođe organizovanje ekskurzija za studente gračke slavistike u

mjesta u kojima je Čopić boravio i radio (Hašani, Bihać, Banjaluka, Beograd). Austrijska strana će težiti da se tokom realizacije Projekta objavi na njemačkom jeziku što više djela Branka Čopića. Narodna i univerzitetska biblioteka iz Banjaluke preuzela je obavezu da, prema svojim mogućnostima, nabavi/izradi elektronske verzije Čopićevih tekstova (u kontaktu sa izdavačima ili skeniranjem). Takva aktivnost otvara mogućnost i šire saradnje između Biblioteke Univerziteta u Gracu i Biblioteke Univerziteta u Banjaluci.

8. Rezultati istraživanja biće prezentovani u okviru serije „Lirski, humoristički i satirički svijet Branka Čopića“, koju su pokrenuli Institut za slavistiku Univerziteta „Karl-Franc“ u Gracu i Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske iz Banjaluke i čiji prvi broj čini ovaj zbornik.

9. Prilikom pokretanja inicijative projekat je bio zamišljen da se realizuje u okviru saradnje (1) Instituta za slavistiku u Gracu, (2) Filozofskog fakulteta u Banjaluci, (3) Narodne i univerzitetske biblioteke Republike Srpske u Banjaluci, (4) Zaduzbine Branka Čopića u Beograda i (5) Fondacije „Branko Čopić“ iz Banjaluke. S tim u vezi uputili smo 23. aprila 2010. pismo i nacrt ugovora rektoru Univerziteta u Banjaluci prof. dr Stanku Staniću. Pismo sa sličnim sadržajem poslato je i na ostale pomenute adrese. Pošto sa banjalučkog Univerziteta duže vrijeme nije bilo odgovora na ovu inicijativu, uputili smo 11. oktobra 2010. prorektorici prof. dr Valeriji Šauli sljedeće pismo:

Poštovana rektorice Šaula! Prošlo je već četiri mjeseca od našeg razgovora u Banjaluci (26. maja 2010) o naučnoistraživačkom projektu „Evropska dimenzija Branka Čopića“ a ja još uvijek nisam dobio nikakav odgovor u vezi sa ponudjenom koncepcijom Projekta i prijedlogom za saradnju sa Univerzitetom u Banjaluci. Vi ste mi pisali 12. jula 2010. da će mi se s tim u vezi javiti dekan Filozofskog fakulteta. Pošto još uvijek nisam dobio nikakav odgovor, sa žalošću konstatujem da sa Vaše strane ne postoji zainteresovanost za zasnivanje i realizaciju ovog projekta. Žao mi je takođe što ću ga na drugi način realizovati. Srdačan pozdrav! Branko Tošović

Od Zaduzbine Branka Čopića i Fondacije „Branko Čopić“ takođe nije stigao nikakav odgovor.

10. Inicijativu za pokretanje i realizaciju Projekta prihvatila je Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske, pa je sa njom potpisan 15. novembra 2010. godine Ugovor (v. Priloge na kraju zbornika). Tako su dvije strane – Univerzitet „Karl-Franc“ u Gracu i Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske iz Banjaluke – zasnovali međunarodni naučnoistraživački projekat *Lirski, humoristički i satirički svijet Branka Čopića*, koji će biti realizovan do 2016. Prvo zvanično predstavljanje Čopićevog projekta počelo je 8. i 9. septembra na 1. Simpozijumu u Banjaluci i Hašanima na temu Poetika, stilistika i lingvistika pripovijedanja Branka Čopića.

11. Faktički projekat je započeo još 2008. godine, tačnije 12. juna iste godine kada smo uputili pismo Zadužbini Branka Čopića i njenom predsjedniku prof. dr Svetozaru Koljeviću (SANU) sa molbom da se odobri izrada elektronskog korpusa Branka Čopića. U molbi je stajalo:

Grac, 12. juni 2008. godine

Zadužbina Branka Čopića
Gospodinu prof. dr Svetozaru Koljeviću
SANU
11 000 Beograd
Srbija

Poštovani profesore Koljeviću! Obraćam Vam se u vezi sa jednom molbom. Na Univerzitetu Grac je u okviru slavističkog portala Gralis (<http://www-gewi.uni-graz.at/gralis/>) započeo sa radom 12. aprila 2007. godine višejezički on-line **Gralis-korpus** namijenjen za proučavanje slovenskih jezika. U okviru ovog višejezičkog paralelnog korpusa razvijaju se dva velika potkorpusa: Speech-Korpus i Text-Korpus. Za sav materijal koji se uključuje u Gralis-Korpus traži se pismena saglasnost, počev od pojedinaca koji nešto govore, pa do radio, televizijskih i izdavačkih kuća čiji se prilozi segmentuju i unose u on-line korpus. S tim u vezi obraćamo Vam se sa molbom da nam dozvolite da u Gralis-Korpus uključimo **t e k s t o v e B r a n k a Č o p i ć a** i t o u i s t r a Ź i v a ċ k e i e d u k a t i v n e s v r h e bez bilo kakve komercijalne orijentacije. Gralis-Korpus bi obuhvatao prevode tekstova Branka Čopića na svim slovenskim jezicima i na njemačkom, koji bi bili paralelizovani sa Čopićevim originalnim (srpskim) jezikom. Predviđena je izrada četiri potkorpusa (koji bi se kasnije bilateralno i multilateralno povezali): 1. Južnoslovenski potkorpus (srpski – bugarski, makedonski, slovenački), 2. Istočnoslovenski potkorpus (srpski – bjeloruski, ruski, ukrajinski), 3. Zapadnoslovenski potkorpus (srpski – češki, poljski, slovački), 4. Slovensko-njemački potkorpus (srpski – njemački). Isključena je bilo kakva mogućnost da se kao rezultat pretraživanja dobije ne samo tekst u cjelini, nego i dio od, recimo, dvije-tri strane (pogotovo više). To je neizvodljivo i tehnički, jer se neće moći tražiti i dobijati tekst duži od jedne rečenice (uz kontekst od maksimalno 60 slovnih znakova rečenica s lijeve ili s desne strane). Rezultati će se prikazivati u obliku manjih isječaka, tačnije rečenica sa traženom riječju ili izrazom, sa manjim okruženjem s lijeve i desne strane. Evo kako bi izgledao rezultat pretrage segmenta *bašt.** (*bašta, bašte, bašti* itd.) u srpskom i ruskom tekstu (u Bašti sljezove boje):

U jedno od najpriятnijih doba godine , skoro preko noći , rascvetao bi se u **baštici** kraj naše kuće crni sljez i ljupko prosinuo iza kopljaste pocrnjele ograde .

Однажды , в самое приятное время года , в садике возле нашего дома буквально за одну ночь расцвели мальвы и , свежие , приветливо заблистали сквозь почерневшие кольца ограды .

Isto se tako moglo desiti da neke godine djed rekne za tu istu **baštu** da se crveni , i onda za tu godinu tako i vaŹi : sljez mora ostati crven .

Точно так же в другой год он мог решить , что сад заалел , и тогда все принимали это за непреложное : мальва может быть только красной .

Uz svaki Čopićeve isječak bila bi data neophodna informacija o izdanju: autoru, naslovu, izdavačkoj kući, prevodiocu, godini izdanja, broju strana, eventualno ISBN i sl. Mi bismo se sa svoje strane mogli obavezati na sljedeće: 1. da ćemo potpisati pismenu obavezu da se Čopićeve tekstovi neće koristiti u bilo kakve komercijalne svrhe, 2. da ćemo strogo poštovati međunarodna i nacionalna autorska prava, te propise Zadužbine Branka Čopića, 3. da ćemo imati redovne konsultacije sa Zadužbinom Branka Čopića o svim bitnim pitanjima vezanim za autorska prava, 4. da ćemo staviti na raspolaganje šifru Zadužbini Branka Čopića radi nesmetanog pristupa korpusu i eventualnog reagovanja, 5. da ćemo na vrijeme informisati o promjeni šifre i drugim novinama važnim za nosioca Čopićevih autorskih prava, 6. da ćemo redovno obavještavati Zadužbinu o popunjavanju Korpusa Čopićevim tekstovima, 7. da ćemo prihvatiti stav Čopićeve zadužbine o upotrebi naziva i skraćenice za jezik Branka Čopića (naš je prijedlog: puni naziv *srpski jezik*, skraćenica SR). Bio bih Vam veoma zahvalan ukoliko biste nam izašli u susret. Srdačan pozdrav! Prof. dr Branko Tošović

Ubrzo je stigao potvrđan odgovor:

Српска академија наука и уметности

Број :

Датум: 25.06.2008. Београд, Кнез Михаилова 35

телефон/факс: 2182-025

Проф. др Бранко Тошовић,
Karl-Franzens-Universität Graz

Поштовани професоре Тошовићу,

Управни одбор Задужбине Бранка Ћопића је на својој седници, одржаној 24. јуна 2008. године разматрао Ваш предлог да се текстови Бранка Ћопића уврсте у вишејезични on-line Gralis-Korpus Института за славистику Универзитета у Грацу и усвојио предлог да може да Вам достави сагласност уз званичну потврду обавеза које сте у допису навели, коју би Задужбини упутио поменути Универзитет.

С поштовањем,

Потпредседник Управног одбора Задужбине Бранка Ћопића
академик Милосав Тешић

Time su stvorene pravne osnove da se napravi elektronski korpus i da se u njega unesu svi tekstovi Branka Čopića. Time su istovremeno stvorene i pretpostavke za formiranje srca budućeg naučno-istraživačkog projekta – Gralis-Korpusa Branka Čopića, pomoću koga bi se svestrano razmotrile književne, poetske, stilističke i jezičke specifičnosti i vrijednosti piščevog stvaralaštva.

